

СВІТОВА ТОРГІВЛЯ ТОВАРАМИ ТА ПОСЛУГАМИ У ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Досліджено особливості світової торгівлі товарами та послугами у посткризовий період, а також окреслені перспективи її подальшого розвитку.

Постановка проблеми. Фінансово-економічна криза, яка розпочалася наприкінці 2008 р., призвела до глобальної рецесії в 2009 р., результатом якої став найбільший спад у світовій торгівлі за період з моменту рецесії світової економіки в 1929–1933 рр. У 2009 р. світовий ВВП зменшився на 2,4%, у т.ч. у розвинутих країнах світу – на 3,7%. Водночас у країнах, що розвиваються, та країнах СНД він збільшився на 2,1%. Важливо вказати, що спад у світовій торгівлі був набагато більшим, ніж світового ВВП. Експорт товарів та послуг у 2009 р. у країнах світу зменшився на 12,2%, що значно перевищило найбільший показник скорочення у порівнянні до попереднього року за останні півстоліття (7,3 % в 1975 р.) [1, с.1]. При цьому у 2009 р. експорт товарів та послуг у розвинутих країнах зменшився на 15,1%, країнах, що розвиваються, та країнах СНД – 7,8%. До такого скорочення насамперед призвело різке зменшення глобального попиту, зокрема падіння попиту на товари тривалого використання і капітальні товари, які складають відносно невелику частину світового ВВП, але відносно велику частину світової торгівлі. Різке зменшення попиту на таку продукцію значно більше вплинуло на світову торгівлю, ніж на світовий ВВП.

Кризове скорочення світової торгівлі з наступною активізацією протекціоністських заходів у зовнішньоекономічній політиці країн світу актуалізувало тенденції регіоналізації торгівлі та укладання преференційних угод, що стали відповіддю на суперечності багатосторонніх торговельних переговорів щодо лібералізації глобальної торгівлі. Криза поляризувала торговельні зв'язки таким чином, що визначальними на середньостроковий перспективу стали такі фактори, як географічне розташування країни, спеціальні торговельні відносини з її сусідами, обумовлені культурною, історичною й політичною подібністю.

Як період кризи, так і післякризового відновлення продемонстрували застосування країнами протекціоністських заходів, які певною мірою були обмежені зобов'язаннями за угодами в рамках СОТ. Водночас потреба в захисті власних інтересів та жорсткі рамки щодо застосування захисних заходів відповідно до міжнародних угод і надалі мотивуватиме країни до пошуку та застосування нових, раніше не існуючих, видів протекціонізму.

В 2010 р. глобальний експорт збільшився на 14,5%, у тому числі у розвинутих країнах – 12,9%, країнах, що розвиваються, та країнах СНД – 16,7%.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами світової економіки і торгівлі займаються такі вітчизняні вчені: В. Андрійчук [2], В. Гець [3], А. Філіпенко [4] та інші дослідники. Віддаючи належне розробкам цих науковців, слід зазначити, що залишаються невирішеними проблеми світової торгівлі у посткризовий період, які потребують більш детального аналізу.

Метою статті є аналіз особливостей світової торгівлі товарами та послугами в умовах поступового виходу із глобальної фінансово-економічної кризи.

Виклад основного матеріалу. Після суттєвого скорочення в 2009 р., світова торгівля в 2010–2011 рр. демонструє постійне зростання. Значне зростання у світовій торгівлі в 2010 р. відбувалося на фоні зростання ВВП до 3,6%, у т.ч. в розвинутих країнах – 2,6%, в країнах, що розвиваються, та країнах СНД – 7%. Важливо розглянути фактори, які стримують зростання світової торгівлі і виробництва. По-перше, обмеження у ряді країн у другій половині 2010 р., а також в 2011 р. урядових заходів, направлених на стимулювання економіки. Керівництво європейських держав проводить курс на бюджетно-фінансову консолідацію у розрахунку на скорочення дефіцитів державного бюджету за допомогою заходів щодо скорочення витратних статей та ініціатив у галузі бюджетних витрат. Слідом за Грецією, Ірландією, Португалією, Іспанією в режим суворой економії перейшла Італія, а також інші європейські країни. За оцінкою експертів, такі кроки мають негативні наслідки для короткострокового зростання економіки. Крім того, поки що залишається відкритим питання щодо стратегії, якої слід дотримуватися для відновлення економічного зростання: суворой економії та скорочення дефіцитів бюджетів чи збільшення монетарного стимулювання економіки. Серед розвинутих країн економію підтримує ЄС, а США і Японія готові розширити фінансування витрат. Дії США щодо стимулювання економіки вже викликають стурбованість країн, що розвиваються, через загрозу посилення світової інфляції. По-друге, не дивлячись на стабілізацію світових цін на нафту в 2010 р. на рівні 78 дол. за барель, вони були, за стандартами попереднього періоду, високими. Хоча ціни були нижчими середнього рівня в 2008 р. – 98 дол. за барель, але з 2009 р. вони підвищились на 30%, що призвело до зростання витрат домашніх господарств та бізнес-фірм на енергозабезпечення. Проблеми з поставками енергоносіїв з будь-якої провідної країни-експортера можуть призвести до ще більшого подорожчання цінної сировини, яке вплине на стан у всій світовій економіці. По-третє, стійке безробіття заважало більш активному збільшенню споживання в розвинутих країнах і обмежує зростання доходів та підвищення попиту на іноземні товари і послуги. Середній рівень безробіття в країнах ОЕСР в 2010 р. склав 8,6% порівняно з 6,1% в 2008 р. У Греції рівень безробіття сягнув 15,9% (у тому числі серед молоді – 40,4%, а серед молодих жінок цей показник досяг 60%), Ірландії – 14,4%, в США на протязі 2010 р. він був на рівні 9%.

Як зазначалось, зростання ВВП в 2010 р. у розвинутих країнах становило 2,6% (більша інтенсивність у першій половині року; у другій половині негативний вплив на розвиток економіки спричинила боргова криза в ряді країн-учасниць євросони). Першою країною в зоні євро, яку паралізувала боргова криза була Греція. Державний борг у Греції сягнув 359 млрд. євро (160% ВВП), Італії – 189,7, 4 млрд. євро (120%), Ірландії – 110%, Португалії – 100%, що значно вище допустимого рівня в євросоні (згідно з Маастрихтськими угодами, не більше як 60% ВВП). Загальний борг євросони сьогодні перевищує 22 трлн. євро, а ВВП складає лише 10 трлн. євро, тобто в два рази менше [5].

У травні 2010 р. країни ЄС прийняли рішення про створення Європейського фонду фінансової стабільності (EFTF) для надання фінансової допомоги країнам євросони, які перебувають у важкому стані. В умовах неминучого дефолту Греції за державними облигаціями, в рамках EFTF вона отримала згоду на пакет кредитів в 110 млрд. євро на три роки за умови реалізації жорстких заходів економії державних видатків. Але за 2010 р. істотних успіхів у справі виходу з кризи Греція не показала, навіть навпаки. [6, с. 8]. Тому в липні 2011 р. лідери країн ЄС погодились надати цій країні новий пакет допомоги на суму 109 млрд. євро, який передбачає комплекс заходів, які повинні призвести до реального зниження боргового навантаження. Крім того, 37 млрд. євро нададуть у найближчі три роки приватні банки-кредитори. При цьому купівля грецьких облигацій на вторинному ринку забезпечить ще 12,6 млрд. євро. В результаті загальний вклад приватного сектора в нову програму допомоги Греції сягне 49,6 млрд. євро, або майже третину загального пакету [7, с. 4]. Зазначимо, що за оцінками агенції Bloomberg, ймовірність дефолту у Греції у найближчі п'ять років становить 98% [8, с. 28]. Аналітики американського центру «Стратфор» вважають, що, навіть у разі виключення Греції з євросони, для уникнення повномасштабної кризи країнам євро доведеться витратити на стабілізацію економіки до 2 трлн. євро [9, с. 11].

Побоювання можливого дефолту у Португалії, Ірландії, Італії, Греції та Іспанії привнесли додаткову нестабільність у фінансову сферу та призвели до більш жорсткої бюджетно-фінансової дисципліни у другій половині 2010 р., що викликало зменшення річного приросту ВВП Європи до 1,9%, тобто самого низького рівня серед усіх макрорегіонів. В економіці Греції, Ірландії, Ісландії та Іспанії в 2010 р. був зареєстрований спад. Водночас у Німеччині приріст ВВП в 2010 р. становив 3,6%, США – 2,8%, Японії – 3,9% (у 2009 р. ВВП зменшився на 6,3% – самий великий спад серед провідних розвинутих країн).

Хоча країни, що розвиваються, в цілому у 2009 р. зуміли уникнути спаду (ВВП зріс на 2,1%), окремі з них зігнулись з скороченням виробництва, зокрема Південно-Африканська республіка (ПАР), Чилі, Сінгапур та Тайвань. Водночас всі вони зуміли у 2010 р. забезпечити економічне зростання. Єдиною великою країною, що розвивається, яка не подолала рецесії, була Венесуела. У 2010 р. ВВП країн, що розвиваються, зріс в цілому на 7%, відносно скоріше він зростав в Китаї та Індії (відповідно 10,3 та 9,7%). У Центральній та Південній Америці зростання ВВП становило 5,8% (насамперед за рахунок підйому в економіці Бразилії – 7,5%). Однак, із всіх макрорегіонів особливо високий середній приріст ВВП за останні п'ять років був зареєстрований в Африці.

В цілому ВВП країн, що розвиваються, в 2010 р. склав 38% загальносвітового показника (з врахуванням ринкових валютних курсів), а в 1990 р. цей відсоток був у два рази нижчим [10, с.1]. Нерівномірний підйом у виробничій сфері в 2010 р. багато у чому обумовив нерівномірний підйом у торгівлі по макрорегіонах. Обсяги глобального експорту в 2010 р. зросли на 14,5%, у тому числі із розвинутих країн – 12,9%, а із країн, що розвиваються, та СНД – 16,7%. Імпорт у розвинуті країни збільшився у меншій мірі (на 10,7%). У країнах, що розвиваються, та країнах СНД ситуація була протилежною: імпорт збільшився більше (на 17,9%), ніж експорт.

Значною мірою збільшення обсягів світової торгівлі було досягнуто за рахунок зростання попиту на найбільших ринках Азії, Бразилії та США. В Азії поставки зросли більше (на 23,3%), ніж з будь-якого іншого макрорегіону; з Китаю та Японії – 28%. Варто зазначити, що в 2010 р експорт з США збільшився на 15,4%, а з ЄС – 11,4%, тобто менш динамічно, ніж в Азії. Особливістю розвитку торгівлі в ЄС було те, що торгівля ЄС з іншими країнами розвивалася значно динамічніше, ніж між країнами-членами ЄС. Водночас, за даними СОТ, близько 70% зовнішньої торгівлі країни-члени ЄС здійснюють між собою [11, с. 22]. Обсяги імпорту у минулому році збільшились у Китаї на 22,1%, США – 14,8%, Японії – 10%, ЄС – 9,2%.

Регіони, які являються великими експортерами сировинних товарів (Африка, СНД, Близький та Середній Схід, Південна Америка) в 2010 р. показали відносно низький приріст поставок за кордон за обсягами та досягть високий за вартістю у доларах США. Наприклад, експорт з Африки збільшився за обсягами на 6%, а за вартістю в доларах США – 28%. Це пов'язано з підвищенням світових цін на сировину після спаду в 2009 р. В 2010 р. сировинні товари та енергоносії подорожчали кожен на 26%, а в 2009 р. ціни на сировинні товари зменшились на 30%, енергоносії – 37%. Зростання цін на сировинні товари обумовлено значною мірою активним попитом з боку країн, що швидко розвиваються, насамперед Китаю та Індії.

Підвищення цін на сировину забезпечило зростання валютних доходів в регіонах, які поставляють його у великих обсягах, та сприяло розширенню імпортних закупівель, особливо у Центральній та Південній Америці (поставки у ці макрорегіони збільшились в 2010 р. на 22,7%), а також в СНД (20,6%). Імпорт в африканські країни збільшився за обсягами (на 7%), що значно менше, ніж у інші макрорегіони, не дивлячись на значну частку у експорті з континенту палива та іншої мінеральної сировини (64% в 2009 р. та 71% в 2008 р., коли ціни на нього були вищими). Це пояснюється тим, що африканський імпорт у 2009 р. скоротився всього на 5% (самий невеликий спад серед всіх макрорегіонів). Відповідно з 2009 р. залишалось не дуже багато незадоволеного попиту на іноземні товари для його покриття в 2010 р. Крім того, далеко не всі африканські країни являються крупними експортерами палива та гірничорудної сировини. Нетто-імпортерами мінеральної сировини, на яку значно зросли ціни, являються Ефіопія, Кенія, Марокко, Танзанія та деякі інші країни.

Хоча ПАР відноситься до числа нетто-експортерів мінеральної сировини, по енергоносіям вона виступає як нетто-імпортер. На частку зазначеної товарної групи припадає 21% продукції, яка імпортується країною. Зазначений показник приблизно такий самий, як і в Кенії чи Марокко, а в Танзанії він ще вищий (23%).

Розглянемо зростання світової торгівлі товарами та послугами за вартістю. Внаслідок підвищення цін на сировину та послаблення долара США зростання у світовій торгівлі за вартістю в 2010 р. було більшим, ніж за обсягами. Світовий товарний експорт збільшився з 12,5 до 15,2 трлн. дол. (на 22%) [12, с. 5]; експорт послуг зріс з 3,4 трлн. до 3,7 трлн. дол. (на 8%) [13, с. 4] (табл. 1). Більш швидке зростання експорту товарів порівняно з послугами пов'язане значною мірою з менш глибоким спадом експорту послуг в 2009 р. – на 12% порівняно з 22% у експорті товарів.

Таблиця 1. СВІТОВА ТОРГІВЛЯ ТОВАРАМИ ТА ПОСЛУГАМИ В 2010 р.

	ЕКСПОРТ						ІМПОРТ						Сальдо					
	ТОВАРИ			ПОСЛУГИ			РАЗОМ			ТОВАРИ				ПОСЛУГИ			РАЗОМ	
	млрд. дол. США	%	Приріст за рік, %	млрд. дол. США	%	Приріст за рік, %	млрд. дол. США	%	Приріст за рік, %	млрд. дол. США	%	Приріст за рік, %	млрд. дол. США	%	Приріст за рік, %	млрд. дол. США	%	Приріст за рік, %
Світ в цілому	15238	100,0	22	3665	100,0	8	18903	100,0	15376	100,0	21	3305	100,0	9	18681	100,0	222	
США	1278	8,4	21	515	14,1	14,1	1793	9,5	1968	12,8	23	358	10,2	7	2326	12,4	-537	
Китай	1578	10,4	31	170	4,6	32	1748	9,2	1395	9,1	39	192	5,5	22	1587	8,5	164	
Німеччина	1269	8,3	13	230	6,3	2	1499	7,9	1067	6,9	15	256	7,3	1	1323	7,1	176	
Японія	770	5,1	33	138	3,8	9	908	4,8	693	4,5	25	155	4,5	6	848	4,5	60	
Нідерланди	572	3,8	15	111	3,0	0	683	3,6	517	3,4	17	109	3,1	1	626	3,3	57	
Франція	521	3,4	7	140	3,8	-1	661	3,5	606	3,9	8	126	3,6	0	732	3,9	-71	
Велика Британія	405	2,7	15	227	6,2	0	632	3,3	558	3,6	15	156	4,5	-1	714	3,8	-82	
Республіка Корея	466	3,1	28	82	2,2	13	548	2,9	425	2,8	32	93	2,7	17	518	2,8	30	
Італія	448	2,9	10	97	2,6	3	545	2,9	484	3,1	17	108	3,1	1	592	3,2	-47	
Гонконг	401	2,6	22	108	2,9	25	509	2,7	442	2,9	25	51	1,5	15	493	2,5	16	
Бельгія	411	2,7	11	81	2,2	2	492	2,6	390	2,5	11	76	2,2	4	466	2,5	26	
Сінгапур	352	2,3	30	112	3,0	20	464	2,4	311	2,0	26	96	2,7	21	407	2,2	57	
Канада	387	2,5	22	66	1,8	15	453	2,4	402	2,6	22	89	2,6	15	491	2,6	-38	
Росія	400	2,6	32	44	1,2	6	444	2,3	248	1,6	3	70	2,0	18	318	1,7	126	
Іспанія	245	1,6	8	121	3,3	-1	366	1,9	312	2,0	6	86	2,4	-1	398	2,1	-32	
Індія	216	1,4	31	110	3,0	...	326	1,7	323	2,1	25	117	3,3	...	440	2,3	-114	
Тайвань	275	1,8	35	41	1,1	29	316	1,7	251	1,6	44	37	1,1	28	288	1,5	28	
Мексика	298	2,0	30	298	1,6	311	2,0	29	311	1,7	-13	
Швейцарія	195	1,3	13	76	2,1	6	277	1,5	176	1,1	13	38	1,1	-1	214	1,1	63	
Австралія	212	1,4	38	48	1,3	17	260	1,4	202	1,3	22	50	1,4	22	252	1,1	51	
Разом зазнач. Країни	10699	70,2		2565	70,0		13482	71,3	11098	71,6		2263	68,5		13344	71,4	138	
Інші країни світу	4539	29,8		1100	30,0		5421	28,7	4368	28,4		1042	31,5		5337	28,6	84	

Джерело: ВТО о підвищальній тенденції в мировій економіці // БІКІ. – 2011, 19 мая. – С.1, 4-5, 16; 21 мая. – С.4-5, 16.

У 2010 р. експорт товарів із розвинутих країн збільшився з 7 до 8,2 трлн. дол. (на 16%). Однак, в результаті більш низького приросту даного показника, ніж у середньому по світу (на 22%), частка розвинутих країн у світовому товарному експорті зменшилась до історичного мінімуму – 55% порівняно з 58% у 2008 р. Подібна ситуація спостерігалася і у сфері імпорту. Хоча розвинуті країни збільшили імпорتنі закупівлі з 7,7 до 8,9 млрд. дол. (на 16%), але їх частка у світовому імпорті зменшилась до 59% порівняно з 61% у 2009 р. та 63% у 2008 р. Відповідно частка країн, що розвиваються, і країн СНД у світовому експорті за підсумками 2010 р. склала 45% (порівняно з 27% в 1990 р.), а у світовому імпорті – 41%.

Аналіз наведених у таблиці 1 даних свідчить, що світовим лідером у експорті товарів у 2010 р. був Китай (1578 млрд. дол.; 10,4% світового експорту), другу позицію посіли США (1278 млрд. дол.; 8,4%), третю – Німеччина (1269 млрд. дол.; 8,3%). Значними експортерами товарів є також Японія (770 млрд. дол.; 5,1%), Нідерланди (572 млрд. дол.; 3,8%), Франція (521 млрд. дол.; 3,4%), Республіка Корея (488 млрд. дол.; 3,1%), Італія (448 млрд. дол.; 2,9%), Бельгія (411 млрд. дол.; 2,7%) та Велика Британія (405 млрд. дол.; 2,7%).

Світовий імпорт товарів у 2010 р. збільшився з 12,7 до 15,4 трлн. дол. (на 21%). У 2010 р. лідером у світовому імпорті товарів були США (1968 млрд. дол.; 12,8% світового імпорту), другу позицію посів Китай (1395 млрд. дол.; 9,1%), третю – Німеччина (1067 млрд. дол.; 6,9%). Значними імпортерами товарів були також Японія (693 млрд. дол.; 4,5%), Франція (606 млрд. дол.; 3,9%), Велика Британія (558 млрд. дол.; 3,6%), Нідерланди (517 млрд. дол.; 3,4%), Італія (484 млрд. дол.; 3,1%), Гонконг (442 млрд. дол.; 2,9%) та Республіка Корея (425 млрд. дол.; 2,8%) [12, с. 5, 16].

Світовий експорт послуг у 2010 р. збільшився з 3,4 до 3,7 трлн. дол. (на 8%). Експорт послуг з Північної Америки склав 599 млрд. дол., імпорт – 477 млрд. дол. Як експорт, так і імпорт зросли за рік на 9%. Мексика збільшила експорт послуг всього на 5% порівняно з 2009 р.

Експорт послуг з Центральної та Південної Америки збільшився з 100 до 111 млрд. дол. (на 11%), а імпорт в цей регіон збільшився з 109,7 до 135 млрд. дол. (23%). Значно вищі показники, ніж в середньому по регіону, були у Бразилії (15% експорт та 35% імпорт). Особливо значний приріст був у сфері імпорту транспортних (42%) та туристичних послуг (51%), що пояснюється насамперед високим курсом бразильського реала.

Експорт та імпорт послуг у європейських країн був більш значним, ніж у будь-якому іншому макрорегіоні (1,72 трлн. дол. та 1,5 трлн. дол.). Однак, за приростом цих показників (2% та 1%) Європа явно відставала, що пов'язане насамперед з низькими результатами у сфері туризму: експорт та імпорт цих послуг скоротився відповідно на 3% та 2%. Експорт послуг з країн СНД збільшився з 70,9 до 78 млрд. дол. (на 10%), їх імпорт – з 92,1 до 105 млрд. дол. (на 14%).

З Африки експорт послуг збільшився з 77,5 до 86 млрд. дол. (на 11%), а їх імпорт у африканські країни – з 125,8 до 141 млрд. дол. (на 12%). Водночас доходи ПАР від надання іноземцям туристичних послуг зросли на 24%, що пояснюється проведенням у країні чемпіонату світу з футболу. Ек-

порт послуг з країн Азії збільшився з 796 до 963 млрд. дол. (на 21%), їх імпорт в країни даного макрорегіону – з 800 до 961 млрд. дол. (на 20%). Обсяг наданих або отриманих транспортних послуг збільшився на 26% в обох випадках, а надання туристичних послуг іноземним клієнтам – на 25%.

Найбільше послуг в 2010 р. експортували США – 514 млрд. дол., що складає 14% загальносвітового показника. Значними їх експортерами є також Німеччина (230 млрд. дол.; 6,3%), Велика Британія (227 млрд. дол.; 6,2%), Китай (170 млрд. дол.; 4,6%), Франція (140 млрд. дол.; 3,8%), Японія (138 млрд. дол.; 3,8%), Іспанія (121 млрд. дол.; 3,3%), Сінгапур (112 млрд. дол.; 3%), Нідерланди (111 млрд. дол.; 3%), Індія (110 млрд. дол.; 3%). Безумовним лідером за імпортом послуг у 2010 р. були США (358 млрд. дол.; 10,2% загальносвітового показника). Значними імпортерами послуг є Німеччина (256 млрд. дол.; 7,3%), Китай (192 млрд. дол.; 5,5%), Велика Британія (156 млрд. дол.; 4,5%), Японія (155 млрд. дол.; 4,4%), Франція (126 млрд. дол.; 3,6%), Індія (117 млрд. дол.; 3,3%), Нідерланди (109 млрд. дол.; 3,1%), Італія (108 млрд. дол.; 3,1%), Ірландія (106 млрд. дол.; 3%) [13, с. 4].

Події у Північній Африці, на Близькому Сході, землетрус в Японії вносять елемент ризику у короткостроковий прогноз, впливаючи в основному у бік деякого погіршення основних показників. Очікується, що у 2011 р. реальний приріст світового ВВП складе 3,1%, у тому числі в розвинутих країнах – 2,2%, країнах, що розвиваються, та країнах СНД – 5,8%, тобто саме ці країни залишатимуться локомотивом світової економіки. В 2012 р. темпи зростання світового ВВП збільшаться до 3,2–3,5%.

За даними СОТ, у поточному році темпи зростання світової торгівлі складуть 5,8% (раніше прогнозувалося 6,5%) [14], що є нижчим середньорічного зростання світової торгівлі за 1998–2008 рр., яке залишалось стабільно на рівні 6%. Надалі існує ризик ще більшого уповільнення світової торгівлі, пов'язаний з борговими проблемами розвинутих країн, зокрема єврозони. Найбільше лякає СОТ ситуація в Греції. Фахівці також очікують, що обсяги експорту з Японії зменшаться на 0,5–1,6%, а імпорт в цю країну збільшиться на 0,4–1,3%. Однак, значне підвищення світових цін на нафту, ймовірно, створює більш серйозну загрозу для світової економіки й торгівлі, ніж катастрофічний землетрус в Японії та події у Північній Африці та на Близькому Сході. Щодо довгострокових перспектив, то, за прогнозами СОТ, обсяги світової торгівлі у наступні десять років будуть щорічно зростати більш ніж на 7%.

Висновки:

1. З завершенням глобальної фінансово-економічної кризи розпочинається новий етап розвитку світових торговельних відносин. Після суттєвого скорочення в 2009 р., світова торгівля в 2010–2011 рр. демонструє постійне зростання. Незважаючи на цю позитивну тенденцію, вартісний обсяг світової торгівлі залишається нижчим його пікового рівня, зафіксованого до початку фінансової кризи; це свідчить про те, що не всі наслідки фінансово-економічної кризи вже подолані. Високий рівень безробіття у розвинутих країнах, необхідність жорсткої економії у країнах Західної Європи, інших країнах світу будуть сприяти посиленню протекціоністських тенденцій у світовій торгівлі.

2. Найбільші показники зростання торгівлі товарами в 2010 р. були зафіксовані в країнах, що меншою мірою постраждали від світової фінансово-економічної кризи, належать до групи країн з низьким та середнім рівнем доходу й мають відносно вищу залежність від зовнішньої торгівлі: Африка і Близький Схід, країни СНД, Азії. Трохи повільніше відбувалося зростання обсягів торгівлі в країнах Північної та Південної Америки, країнах Європи. Достатньо швидко відновлення світової торгівлі, як очікується, буде сприяти остаточному відновленню економіки.

3. Землетрус в Японії, дестабілізація внутрішньополітичної ситуації в ряді країн-експортерів нафти можуть негативно вплинути на світову економіку та обмежити розширення торгівлі в найближчий час. Приріст глобального ВВП у 2011 р. очікується на рівні 3,1%, а експорту – 5,8%. У наступні десять років, за прогнозами СОТ, обсяги світової торгівлі будуть щорічно зростати більш ніж на 7%.

Література

1. Клименко І., Ус І. Тенденції післякризового відновлення світової торгівлі: ризику та пріоритети зовнішньоекономічної політики України. Аналітична доповідь // Національний інститут стратегічних досліджень. www.niss.gov.ua. – 30 с.
2. Андрійчук В.Г. Проблеми платіжного балансу та зовнішньої торгівлі в умовах фінансової кризи: гіпотетичні й реальні шляхи і заходи їх вирішення // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2008. № 6. – С. 5–9; Компаративність динаміки зрушень, характерних світовій економіці, міжнародній торгівлі та реалії і потенційні можливості активізації розвитку виробничо-торгівельної сфери України // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2007. – №5. – С. 8–11; Ситуативні колізії наслідків світової фінансової кризи та спорадичні потуги їх локалізації в Україні // Актуальні проблеми міжнародних відносин: збірник наукових праць. Випуск № 87, част. 1 (в 2-х ч.). – К.: Київський Національний університет ім. Т. Шевченка. Інститут Міжнародних відносин, 2009. – 88 с.
3. Геєць В.М. Конфігурація геополітичної карти світу та її проблемність // Економіка України. – 2011. – №1. – С. 4–15; Формування і розвиток фінансової кризи 2008–2009 років в Україні // Економіка України. – 2010. – №4. – С. 5–15; Посткризові перспективи та проблеми розвитку економік України й Росії (макроекономічний спектр) // Фінанси України. – 2011. – №2. С. 11–23.
4. Филиппенко А.С. Экономическая глобализация: истоки и результаты. – М.: «Экономика», 2010. – 511 с.
5. Куц Д. Світова економіка – 2011: прогнози і перспективи. <http://rbn.cc/#analytic/707-svitova-ekonomika-2011> – // rbn.cc/#analytic/707-svitova-ekonomika-2011 – і [perspektyvu](http://rbn.cc/#analytic/707-svitova-ekonomika-2011).
6. Загоруйко Ю. Греція на перехресті: дефолт чи реструктуризація // Дзеркало тижня. – 2011, 28 травня. – С. 8.
7. О чрезвычайном саммите Еврозоны // БИКИ. – 2011, 22 сентября. – С. 4–5, 16.
8. Горбач Д. Междурочный валютный фонд сигнализирует: его щедрость имеет границы // Бизнес. – 2011. – № 38. – С. 28–29.
9. Кожара Л. Политичний вимір європейської кризи // Дзеркало тижня. – 2011, 21 жовтня. – С. 11.
10. Повышение роли стран с развивающейся экономикой в мировом хозяйстве // БИКИ. – 2011, 4 октября. – С. 1, 16.
11. Прищепка К., Каменев М. Зонавая дыра // Бизнес. – 2011. – № 41. – С. 22–24.
12. ВТО о повышательной тенденции в мировой экономике // БИКИ. – 2011, 19 мая. – С. 1, 4–5, 16.
13. ВТО о повышательной тенденции в мировой экономике // БИКИ. – 2011, 21 мая. – С. 4–5, 16.
14. Експерти погіршили прогноз світової економіки. <http://finance.tochka.net>.